

Jumala Sõna: Teadmiste alus

Jumala Sõna: Teadmiste alus

“Mõistliku süda hangib teadlikkust ja tarkade kõrv otsib teadmisi”
(Õp 18:15).

Umbes 2500 aastat tagasi nägi heebrea prohvet Taaniel selgelt ette enneolematult suurt teadmiste plahvatust. “Paljud uurivad seda ja arusaamine kasvab,” kirjutas ta (Tn 12:4). Kui hämmastavalt õige meie ajal!

Me elame dünaamilisel infoajastul, mida mõjutavad suurel määral teaduslik kommunikatsioon ja digitaalrevolutsioon.

Vajadus olla informeeritud on tungiv.

Populaarsed ajakirjad avaldavad harjumuspäraselt artikleid selle kohta, kuidas tulla toime pideva informatsioonitulvaga.

Kuid kahjuks on puudu põhiteadmistest, mis on nii olulised inimkonna üldmise heaolu jaoks. Enneolematu informatsiooni ülekoormuse ajajärgul on maailm tohutult häiritud põhiarusaamade ja üldise tunnetusvõime täieliku puudumise pärast.

Juba üle 2000 aasta tagasi hoiatas Jumal: “Mu rahvas hukub tarkuse puudusel” (Ho 4:6).

“Me upume info sisse, kuid oleme näljas teadmiste järele,” märgib trendiuurija John Naisbitt. Milline paradoks: mida rohkem informatsiooni me saame, seda vähem tõelisi teadmisi me näime omandavat - sageli on sellel kohutavad pikaajalised tagajärjed. Jumala hoiatus Hoosea kaudu kõlab kindlasti tõeselt!

TEADMINE JA MÕISTMINE - VÕI MOTTETU INFORMATSIOON?

Ühe populaarse üleriikliku ajalehe juhtkirjas öeldi kord taiplikult: “Ligikaudu 1000 uue raamatu puhul, mis nädalas USA-s trükitakse, on tungiv vajadus olla informeeritud. **Kuid informatsioon ja tarkus on erinevad asjad.**” Inglismaal on praegu trükiarv umbes 300 uut raamatut **päevas**, rääkimata tohutust infohulgast, mis on uue tehnoloogia vahendusel kättesaadav üle kogu maailma.

On selge, et **arusaamine ja informatsioon** pole sünonüümid. Francis Pym, endine Briti välisminister kirjutas: “Pilt, mida näeme televisioonis, peegeldab ainult probleemi sümptomeid ja tagajärgi ... Kui me näeme maailma sündmusi kommentaatorite poolt kirjeldatuna, ei vii see arusaamisele, vaid ainult emotsionaalsete reaktsioonide ja juhusliku teadmise omandamiseni.”

Seega püsivad vaatamata tohutule infohulgale lüngad. Informatsioonist üksi ei piisa. Ameerika kirjanik Saul Bellow väljendas seda põhiprobleemi järgnevalt: “Informatsiooni

leidub päevalehtedes. Me oleme **informeeritud** kõigest, aga me **ei tea** midagi”.

Siin saab abi Piiblist. Jumala Sõna on kõigi **õigete** teadmiste usaldusväärne allikas. Piibel annab õige **raamistiku** elulistele teadmistele, mille kaudu on kogu ülejäänud vajalik informatsioon **õigesti mõistetav**. Ilma selle olulise põhialuseta elame me segaduses ja korratuses, uppudes pidevalt informatsioonitulva, mida me ei suuda täielikult haarata või mõista.

Kuid kui meil on õige aluspõhi, avaldab Igavene Jumal meelikõitva ja täiusliku vaimse tarkuse neile, kes usuvad Teda ja kuuletuvad Talle.

Mida ütleb Piibel meile ”teadmise” kohta? Alustame uurimist mõningatest võtmeküsimustest.

Kas Jumal muretseb selle pärast, mida me teame? Missugused on õige teadmise puudumise tagajärjed?

“Mu rahvas hukub tarkuse puudusel” (Ho 4:6).

Ehkki Piibel on meile kättesaadavam kui eelnevatele põlvkondadele, pöörame me vähe tähelepanu selle sisule - see toob kaasa laastavad tagajärjed. Saalomon hoiatas meid: “Mehe meelest on nii mõnigi tee õige, aga lõppeks on see surma tee” (Õp 14:12; 16:25).

Kuid milline eriline teadmine puudub?

“Maal ei ole tõsidust, armastust ega ka mitte Jumala tundmist” (Ho 4:1).

“Preestrid ei küsinud: “Kus on Issand?” Käsuõpetuse seletajad ei tundnud mind” (Jr 2:8).

Loomise ajal andis Jumal inimkonnale võime omandada materiaalseid teadmisi. Tõepoolest, tänapäeval oleme me kogunud seda eelnevate aegade võrreldes kujutlematus külluses. Jumalat teeb meie puhul murelikuks vaimsete põhiteadmiste puudumine. Kui täpne oli apostel Pauluse aimdus, et liiga paljud kalduvad “alati õppima, kuid kunagi ei pääse tõe tunnetusele” (2Ti 3:7).

Missugused tagajärjed on ilmutatud teadmiste tähelepanuta jätmisel?

“Et sa põlgad tarkust, siis põlgan mina sind...Et sa oled unustanud oma Jumala käsuõpetuse, siis unustan minagi su lapsed” (Ho 4:6).

Ilmutatud teadmise eiramine või põlgamine **võõrandab meid Jumalast**, lõigates meid ära Tema juhatusest. Jumala seadus, mis on esmane allikas mõistmaks, kuidas me peaksime elama, toimib maailmas **vaimse** jõuna (Ro 7:14). Kas me

Taaniel

tunnistame seda või mitte, see seadus on **ennast maksmapanev**. Inimkond maksab rängalt Jumala seaduse rikkumise eest; me näeme igal päeval dramaatilisi tunnistusi sellest inimkannatusi käsitlevate uudiste vahendusel (võrdle Jr 2:19).

Piibel defineerib pattu kui seadusetust (1Jh 3:4) - Jumala käsu murdmist või kõrvale heitmist - ja loetleb seejärel karistused seadusetuse eest. Lõpptulemusena “on patu palk surm” - suremine igaveseks (Ro 6:23; Mt 10:28), kuid otsene tagajärg on viletsus, mida me maailmas näeme. Siiski soovib Jumal anda igavese elu Jumala Riigis kõigile, kes järgivad Tema õpetusi. (Üksikasjalisema info saamiseks tellige palun meie tasuta broshüür “Tee igavesele elule”.)

PÕHITEADMISED, MIDA IGAÜKS VAJAB

*“Nüüd, olles nii palju paremini haritud,
miks teame nii vähe?”*

- Simon Heffer

Ameerika professor E.D. Hirsch jun. mõistis meie teadmiste probleemi põhiolemust. Eessõnas oma raamatule “Kultuuriline kirjaoskus” kommenteeris ta: “Olla kultuuriliselt haritud, tähendab omada põhiinformatsiooni, mis on vajalik kaasaegses maailmas edukas olemiseks.”

Peale põhiliste materiaalsete teadmiste, mida vajame ellujäämiseks, on meist igaühele vaja **vaimset** mõistmist ja pilguheitmist sellesse erilisse teadmisesse, mille on ilmutanud ainult Jumal ise. Ilma tõelise vaimse aluspõhjata jääb meie igapäevane tavateadmine ebapiisavaks, et meile näidata, kuidas elada täiuslikku, tõeliselt külluslikku elu just siin ja praegu, rääkimata võrreldamatust väljavaatetest igavesele elule Jumala Riigis!

Teadmiste omandamine toimub inimestel automaatselt. See on meie viie meelega funktsioon. Probleemi tuumaks on see, kas meie omandatud teadmised sobivad Jumala ilmutatud raamistikku.

Kuidas peaksime hindama inimkonna saavutusi? Kuidas suhtub neisse Jumal?

“Nõnda ütleb Issand: Ärgu kiidelgu tark oma tarkusest, ärgu kiidelgu vägev oma vägevusest, ärgu kiidelgu rikas oma rikkusest” (Jr 9:22).

Ärgu mõistetagu valesti, Jumal ei ole tarkuse ega rikkuse vastu. Piibel räägib paljudest õiglastest inimestest, kes on targad ja edukad. Kuid neil olid - ja asi ongi selles, et ka meil peaksid olema - kõrgemad nõudmised kui lihtsalt vaimsed ja materiaalsed.

Kuid teisest küljest, mille eest Jumal kiidab inimesi?

“Vaid kes kiitleb, kiidelgu sellest, et ta on taiplik ja tunneb mind, et mina olen Issand, kes teeb head, õigust ja õiglust maal! Sest seesugused asjad on mu meele järele, ütleb Issand!” (Jr 9:23).

Jumala tundmine: see on väga vajalik teadmine, mida maailm ei tunnusta. Selle alged on tõelises alandlikkuses.

Ainult alandlikud inimesed suudavad vaadata endast kaugemale ja mõista väärtusi, mida Jumal ilmutab.

Mida rääkis Jeesus Kristus oma jüngritele vaimsete teadmiste väärtusest?

“Aga õndsad on teie silmad, et nad näevad, ja teie kõrvad, et nad kuulevad! Sest tõesti, ma ütlen teile, paljud prohvetid ja õiged on igatsenud näha, mida te näete, ega ole näinud, ja kuulda, mida teie kuulete, ega ole kuulnud” (Mt 13:16-17).

Jumala Sõna tundmine on hindamatu tarkus! See on tõeline alus kõige ülejäänu mõistmiseks ja toimib vastu meid ümbritsevale valeinformatsioonile.

Inimkond maksab rängalt Jumala seaduse rikkumise eest; me näeme igal päeval dramaatilisi tunnistusi sellest inimkannatusi käsitlevate uudiste vahendusel.

VALEINFORMATSIOON NING INFO PUUDUMINE JUMALA JA PIIBLI KOHTA

“Desinformatsioon on olemas juba sellest ajast, kui madu Eeva saatusliku õunaga sisse vedas.”

- Elizabeth Pond

Välja arvatud võib-olla oletus, et see oli õun, oli Elizabeth Pondil õigus tema *Christian Science Monitor*'is ilmunud artiklis. Ta lisas: “Mis on siis desinformatsioon? Lihtsalt öeldes on see sihilik vale külvamine või eksitav poliitiline informatsioon mõjutamiseks kas avalikku või valitud eliidi arvamust. See ei ole tavaline **väär** või ebatäpne informatsioon ... See on moonutatud või salajasest allikast pärit **tahtlikult külvatud** informatsioon.” Selline vaade on välja kasvanud Piiblist.

Meie aega iseloomustab **üldine ükskõiksus** selle suhtes, mida Piibel **tegelikult ütleb**. Me näeme, et mõned kirjutajad ja rääkijad võivad öelda peaaegu kõike Pühakirja kohta ja veenavad inimesi end uskuma.

MIKS LÜKKAB INIMENE TAGASI TEADMISE JUMALAST?

Kes on nii vaimuliku kui ka ilmaliku valeinformatsiooni algallikas?

“... Kelle uskmatud meeled sellesinase maailma jumal on teinud sõgedaks” (2Ko 4:4).

Piibel näitab, et Saatan on selle ajastu jumal ja praegusel ajal on see tema maailm.

Teise Piibli versiooni kohaselt kõlab sama fraas: “selle ajastu jumal”. Paljud tänapäeva kristlased tunnevad ilmset ebamugavust Saatanale olemasolu ning Piiblis kirjeldatud Jeesuse Kristuse ja deemoniteks nimetatud hävitavate vaimude kokkupõrgete tõttu. Kuid varem või hiljem peame leppima Kristuse enda

tunnistuse tõepärasusega. Ta kinnitas fakti: “Ma nägin Saatanat nagu välgu taevast maha langevat” (Lk 10:18).

Kuidas kirjeldab Piibel meie tänapäeva inimese vaimset kimbatust, mis on apostel Pauluse (2Ko 4:4) kirjeldatud petmise otsene tagajärg?

“...Jeesus Kristus ...andis enese meie pattude eest, et Ta meid viiks välja praegusest kurjast ajastust” (Ga 1:3-4).

Kuningas Jamesi Piiblis on võtmefraas tõlgitud kui “praegusest kurjast ajastust”. Seega on selle maailma jumal selle asukad oma rohkete petmistega pimestanud (võrdle 1Jh 5:19). Siiski on meile lubatud, et jumalik pääsemine on meile võimalik.

Kellest me räägime? Kes on realselt vastutav selle ulatusliku ülemaailmse pettuse eest?

“Ja suur lohe, see vana madu, keda hüütakse Kuradiks ja Saatanaks, kes eksitab kogu maailma...” (Ilm 12:9)

Saatan on langenud peaingel. Nagu tõeline Lucifer (tõlkes “Tuletooja”), oli ta olnud otse Jumala trooni juures, kuid ta pöördus ära Jumala teelt otse vastupidisele eluviisile ja langes lõpuks edevuse, kadeduse ja ahnuse küüsi. Kaks peatükki Piiblis käsitlevad Kuradi päritolu ja tema järgnevat vastuhakku Jumalale (võrdle hoolikalt Js 14:12-15 ja Hs 28:11-16).

Kui ulatuslik on Saatan mõju?

“...Kõik maailm on tigenud võimuses” (1Jh 5:19).

Enamiku inimeste arvates on maailm üsna hea koht või vähemalt neutraalse mõjuga. Kuid Piibel näitab, et Saatan on selle ajastu jumal ja praegusel ajal on see tema maailm. On traagiline, et tema pettus on nii laialt levinud, et vähesed mõistavad ulatust, milleni maailm on aktsepteerinud tema valeinfot ja moonutatud teadmisi.

Kuidas lähenes Saatan Eevale (“meie kõigi esiemale”)

Eedeni aias?

“Aga mina kardan, et nõnda nagu madu pettis Eevat oma kavalusega, vahest teiegi mõtted rikutakse ja need loobuvad siirast meelest ja kasinusest Kristuse suhtes” (2Ko 11:3).

Jumal avaldas Aadamale ja Eevale tõsed vaimsed teadmised. Siis pani Saatan mao kujul Eeva kahtlema nende Looja usutavuses. Ta veenis oma abikaasat ühinema järgnenud allumatuse aktis keelatud vilja söömisel. Jumal ütles Aadamale: “Sa poleks tohtinud kuulata oma naise juttu” (võrdle 1Mo 3:17). Saatan tõlgendas Jumalat sihilikult valesti! Ta valetas Eevale tema saatuse kohta. “Te ei sure kummatigi mitte,” ütles madu (võrdle 1Mo 3:1-7).

Missuguseid lubadusi jagas Kurat Eevale, kui ta teda peibutas?

“Vaid Jumal teab, et mil päeval te sellest sööte, lähevad teie silmad lahti ja te saate Jumala sarnaseks, tundes head ja kurja” (1Mo 3:5).

Niipalju on Saatan manipuleerimises Eeva suhtes tõtt. Nende silmad avanesid hea ja kurja tundmiseks. “Ja Issand Jumal ütles: Vaata, inimene on saanud nagu üheks meie hulgast, tundes head ja kurja” (1Mo 3:22). See õnnetu suundumus eirata Jumala õpetusi, mis ilmselt juba meie inimliku eksistentsi alguses, on jätkunud muutumatult käesoleva ajani. Maailmas on nii tõde kui valet, nii head kui halba. Kuri segab kavalalt kokku õige ja vale. Inimesed ei suuda sageli märgata tähtsat erinevust. Jumal peab seda **ilmutama**. Ilmutuse seisukohalt on oluline Tema Sõna. See on kogu tõese teadmise **aluseks!**

Mis oli üks põhjusi, et Jeesus Kristus tuli maailma?

“Et nüüd lapsed on liha ja vere osalised, siis Temagi sai otse samal viisil osa sellest, et Ta surma läbi kaotaks selle, kelle võimu all oli surm, see on Kuradi” (He 2:14).

Jeesus Kristuse surm oli täiuslikuks ohvriks inimkonna pattude eest. Ta kandis meie eest surmanuhtluse ja pakus inimkonnale igavese elu kingitust. See tegu hävitas Saatanat plaanid ja oli esimeseks tõeliseks sammuks teel lunastusele, millele on hiljem võimalik lisada vaimseid teadmisi.

KUIDAS SAADA JUMALIKKE TEADMISI

Kes on kõigi õigete teadmiste allikas?

“Sest Issand annab tarkuse, Tema suust tuleb tunnetus ja mõistus” (Õp 2:6).

Jumal on suur õpetaja! Tegelikult **on** lunastus suures osas harituse küsimus. Maailm on täis võltsväärtsusi, seega on olemas ilmne vajadus taaselustada Piibli väärtuseid. Usaldusväärset teadmist nende tõeliste väärtushinnangute kohta pärinevad ainult **ühelt allikast** – Jumala Sõnast, Pühast Piiblist. Jumal edastab oma nõudmised meile Pühakirja kaudu.

Siinkohal tuleb siiski mainida, et ehkki Jumala Ilmutus, Püha Piibel, on kõigi tõeste teadmiste alus, ei sisalda see siiski **kogu** tarkust. Kõik teised vajalikud inimteadmiste alad saab

rajada sellele kindlale ja tugevale alusele.

Kogu väärtedus – teadmised, mis *ei* rajane Jumala Sõnal – kukub lõpuks läbi ja hävineb.

Mis on üheks oluliseks võtmeks Jumala kohta teadmiste omandamisel?

“Mu poeg! Kui sa mu sõnad vastu võtad ja mu käsud enesele talletad, lased oma kõrva tarkust tähele panna, pöörad oma südame mõistuse poole, jah, kui sa aru appi kutsud ja tood oma hääle kuuldavale mõistuse heaks, kui sa seda otsid nagu hõbedat ja püüad leida nagu peidetud varandust, siis sa mõistad Issanda kartust ja leiad Jumala tunnetuse” (Õp 2:1-5).

Jumala tee väärtustamine ja tõsimeelne otsimine võtab kokku eelmise lõigu põhilise olemuse. Jeesus Kristus kordas seda ülimat printsiipi oma mäejutluses: “Õndsad on need, kellel nälj ja janu on õigluse järele, sest nemad rahuldatakse” (Mt 5:6). Uus Testament põhineb Vanal Testamendil, mis omakorda osutab Uuele Testamendile. Üks on teiseta poolik ja ebatäielik. Kuningas Taavet kirjutas, et “kõik su käsud on õigus” (Ps 119:172). Kuuletumine ja õiglane meel täiendavad teineteist.

Missugust omadust vajame me veel eriti, et kuulutada Jumalale?

“Issanda kartus on tunnetuse algus...” (Õp 1:7).

Jumalakartus ei ole maailma ega inimeste kartus, mis “pane püüdepaela” (Õp 29:25). Jumalakartuse üks peamisi aspekte on usk ja usaldus Jumala vastu.

Sageli on meie hirmud asjatud. Jumal ütleb meile: “Mina olen see, kes teid trööstib! Kes oled sina, et sa kardad surelikke inimesi, inimlapsi, kes on nagu rohi, ja unustad Issanda, kes sind on teinud, kes on laotanud taevad ja rajanud maa” (Js 51:12-13).

Jumal on meie Looja. Ta tegi meid ja meid ümbritseva. Me võlgneme Talle oma olemasolu. Me peaksime kartma Tema Sõna läbi antud õpetuste, juhiste ja käskude eiramise tagajärgi.

Milline inimgrupp vajab iseäranis Jumala kartust?

“Saalomoni, Taaveti poja, Iisraeli kuninga õpetussõnad tarkuse ja õpetuse tundmaõppimiseks, mõistlike sõnade mõistmiseks, et võtta õpetust targaks käitumiseks, õigluseks ja õiguseks ning õigeks eluviisiks, et anda kogenematuile oidu, noortele teadmisi ja otsustusvõimet” (Õp 1:1-4).

Meie noored mehed ja naised – järgmine põlvkond – hakkavad peagi kujundama tulevikku. Ainult hea Piibli tundmine aitab neil edukalt toime tulla uue aastatuhande väljakutsetega. Kui tänulikud peaksime me olema, et nii meil kui ka neil on olemas usaldusväärne vaimne juht, mis “pandi kirja tulevase põlve rahva jaoks” (Ps 102:18).

JUMALA TARKUS ILMUTATUNA

KAHES OSAS

“Kristlik kogukond on erinevat meelt oma õpiku mõistmisel”

- John Wenham

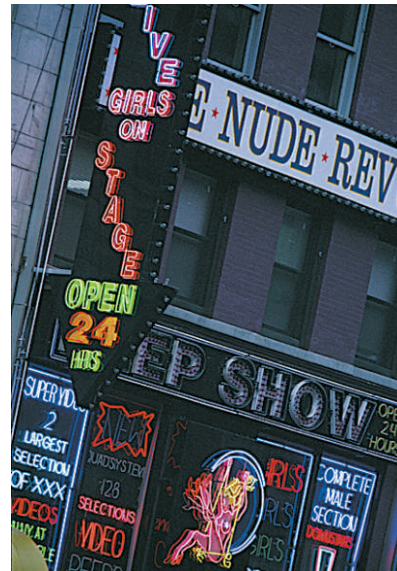
Enamik inimesi on teadlikud, et Piibel koosneb kahes osas esitatud kirjutistest, mida traditsiooniliselt nimetatakse Vanaks ja Uueks Tes-tamendiks. Mõnes mõttes on see ter-minoloogia eksitav, sest see on mõjutanud mõningaid inimesi eitama suurt osa Jumala ilmutustest. Kuna Vana Testament on vanem, käsitlevad mõned teoloogid ja usujuhid seda kui väiksema tähtsusega või iganenud raamatut.

Heebrea Piibli kohta on palju valearusaamu. Briti piibliuuriija John Wenham kirjutas: “Meil on nii paljude aastate jooksul olnud nii palju ekslikke õpetusi, et isegi intelligent sed inimesed usuvad sageli, et need kaks Testamenti esindavad kahte kokkusobimatult vastandlikku vaatenurka - Vana Testament viha Jumalat ja Uus Testament armastuse Jumalat” (*Christ and the Bible*, lk 19).

Mõned järeldavad, et Vana Testament oli vana ja seega iganenud või tühine ning asendati seepärast Uue Testamendiga. Nimetusi “Vana Testament” ja “Uus Testament” leidub mõnel pool piiblitõlgetes, kuid sõna “testament” tähendab ka “pühalikku lepingut”. Need kirjutised räägivad Vanast ja Uuest Lepingust (täpsem selgitus ühes järgnevas õppetükis), mitte aga Piibli raamatutest. Kui te oleksite elanud 2000 aastat tagasi ja oleksite küsinud apostlitelt Peetruselt, Pauluselt ja Johanneselt “Vana Testamendi” või “Uue Testamendi” kohta, poleks nad teadnud, millest jutt käib. Need terminid võeti kasutusele palju aega peale Piibli raamatute kirjutamist. Esimest korda kasutati terminit “Uus Testament” kreeka keelse Pühakirja kohta umbes sajand või rohkemgi pärast apostlite surma.

Väga suure osa Piiblist moodustab Vana Testament. Tegelikult koosneb suurem osa Jumala Sõnast sellest samast heebrea Pühakirjast – see moodustab peaaegu 80 % Piibli 773 000 sõnast. Veelgi enam, Uus Testament sisaldab umbes 600 tsitaati ja viidet Vanale Testamendile.

Kas seda arvesse võttes on suurel osal tänapäeva kristlikust maailmast mõtet pidada Vana Testamendi sisu kuidagi

Maailm on täis võltsväärtusi, seega on olemas ilmne vajadus taaselustada Piibli väärtused.

Malakia

halvemaks või Uue Testamendiga vastuolus olevaks? Kas on loogiline eirata Jumala ilmutuse ajalugu, Tema näidatud eluviisi ja lubadusi, mida heebrea Pühakiri sisaldab?

Walter Kaiser kirjutab oma raamatus *Towards Discovering the Old Testament* (“Vana

Testamendi avastamise poole”), et “kirik jätab kõrvale kolmveerandi Jumala poolt kirja pandud ilmutusest – tohutu hulga Piibli õpetusest – kui ta jätkab visalt kogu oma teoloogia rajamist ainult Uuele Testamendile, seejuures häbiväärselt eirates Vana Testamenti. See on see teguviis, mis viib... tasakaalust välja tema õpetusameti. Kirik peab pöörduma tagasi Vana Testamendi kasutoova, õpetliku kasutamise juurde” (lk 29).

Sõnastik

Apostel: ainulaadne vaimulik seisus, mida on ajaloo jooksul omanud väga vähesed, “saadetud”, tulnud erilisel eesmärgil: edastama sõnumit. Uues Testamendis tähendab see erisaadikut; Jumala ilmutuse kuulutajat (Lk 11:49; Ilm 18:20); täpsemalt esimesed 12 jüngrit (Peetrus, Johannes, Andreas jt), lisaks Paulus, Barnabas ja mõned teised. Jeesus Kristust on nimetatud apostliks (He 3:1).

Evangeelium: *head sõnumid* Jumala igavesest Riigist, mis luuakse maa peal pärast Kristuse tagasitulekut ja sellest, kuidas me võime saada osaks sellest Riigist. See oli Jeesuse Kristuse ja apostlite õpetuse keskne sõnum. Seda terminit on Uues Testamendis kasutatud umbes sada korda.

Tarkus, teadmine: inimese lai teadmiste ring; Jumala omadus (Ro 11:33); see, mida me peame teadma Jumalast (Ho 4:6).

Hilisemad prohvetid: Jesaja, Jeremija ja Hesekiel; nimetatud “hilisemateks”, et eristada neid kolme ja nende raamatuid “varasemate” prohvetite raamatutest, milleks on Saamueli ja Kuningate raamatud.

Suured prohvetid: Jesaja, Jeremija ja Hesekiel; nimetatud “suurteks”, et eristada neid kolme ja nende raamatuid 12 “väiksema” prohveti omadest. *Suur* on kasutusel mahukamaid ja *väike* lühemate raamatute tähistamiseks.

Pentateuch: kreekakeelne termin Piibli esimese viie raamatu kohta, viis Moosese raamatut (*penta* tähendab viis). See termin tuli kasutule kui heebrea Piiblit (ehk Vana Testamenti) hakati tõlkima umbes aastal 300 e.m.a. kreeka keelde.

Kirjutaja: loetleja, sekretär või arhivaar, kuninga nõunik (2Sa 8:16). Vanaaja maailmas kuulusid need mehed väljaõppinud haritlaste klassi, kes olid saanud väljaõppe ametlikuks teenistuseks kuninga ametkonnas.

Ilmutus: Jumala Sõna ja plaanide teatavaks tegemine inimkonnale. Piiblis tähendab see ebaselgete asjade selgitamist; varjatud asjade valguse kätte toomist; üksikutele erilistele “kutsutud” inimestele Jumala asjade nägemise, kuulmise, tajumise, teadmise ja Jumalast arusaamise võime andmist: piiblisaladuste avaldamist (Ro 16:25).

Kirjatundja: ametlike käsikirjade (eriti heebrea Piibli) ümberkirjutaja; arhivaar või ürikute hoidja; väljaõppinud sekretäride klassi liige, kes koostas ametlikke dokumente ja oli ekspert seaduse (ehk Toora) alal. Esra oli vilunud kirjatundja (Es 7:6). Jeesus usaldas seda seisust (Mt 13:52), kuid pani sageli pahaks, mil viisil kirjatundjad kasutasid oma ametit ja mõjuvõimu, sageli Pühakirja valesti tõlgendades.

Toora: heebreakeelne väljend, mis tähendab “seadust”, osutades viiele Moosese raamatule. Laiemas tähenduses on see vaimulik juhendamine või õpetamine.

Mõistmine: arusaamine või hea otsustusvõime üldistes asjades, intuiitiivne abstraktse mõtlemise võime; oskus läbi näha ja jälgida loogiliselt mõttelõnga.

Tarkus: kogemuste, teadmiste ja arusaamise olemasolu koos võimega rakendada kõiki kolme üheskoos mõistlikkuse, praktilisuse, diskreetsuse ja terve mõistusega; õige moraalse ja intellektuaalse otsustusvõime süda ja keskus; omadus, mida Jumal jagab oma rahvale (Mt 12:42), kui nad õpivad Tema Sõna; isikustatud Õpetussõnade raamatus.

ÜLEMINEK PROHVETITELT EVANGELIUMITELE

Need kaks Jumala Sõna osa ühinevad sujuvalt edastamaks inimkonnale Jumala täielikku ilmutust. Kuigi testamentide vaheline aeg oli üle 400 aasta, eelnevad heebrea prohvetite kirjutised apostlite omadele viisil, mis rõhutab nende ühtsust.

Vaadakem, kuidas Vana Testamendi prohvetite lõpusõnad sulavad sujuvalt nendesse, mis avavad Uue Testamendi. Malakia, keda peetakse üldiselt viimaseks heebrea prohvetiks, ennustab "Eelijast, kes on tulemas" - Ristija Johannesest (Mt 11:13-14; Ml 4:5-6).

Markus, keda paljud peavad esimeseks evangelistiks, alustab täpselt sealt, kus Malakia lõpetas, tsiteerides Malakia (3:1) ja Jesaja (40:3) ettekuulutusi sõnumitoojast, kes tuleb enne Messiast. Seejärel tutvustatakse Ristija Johannest (Malakia ennustatud Eelija, kes pidi tulema) kui Jeesus Kristuse nimetatud eelkäijat, kes rajab teed Tema esimeseks tulekuks. (On huvitav märkida, et Malakia viimase peatüki kontekst vihjab veel teise "Eelijaga vaimus ja jõus võrdse" prohveti ilmumisele, kes eelneb Kristuse *teisele* tulekule.)

Samuti alustab Matteus oma evangeeliumi justkui Vana Testamendi jätkuna, andes ülevaate heebrea patriarhide ja kuningate sugupuudest kuni Kristuse sünnini. Peaesmärk on kokku võetud Matteuse 1:18: "Jeesus Kristuse sündimisega oli aga nõnda..."

Siiski eelneb sellele avaldusele 17 olulist värssi. Miks? Need kõnelevad julgelt Jeesuse Kristuse iisraeli päritolust, mis ulatub tagasi kuningas Taavetini ja veel varem kuni Aabrahamini. Matteuse sõnad kinnitavad varasemate heebrea Piibli raamatute tähtsust ja demonstreerivad, kuidas ta ehitas oma kirjatööd nende vundamendile.

Miks algab Uus Testament genealoogiaga?

"Jeesus Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuul: Aabrahamile sündis Iisak, Iisakile sündis Jaakob, Jaakobile sündisid Juuda ja tema vennad... Taavetile sündis Uurija naisega Saalomon... Joosijale sündisid Jekonja ja tema vennad Paabeli vangipõlve ajal... Niisiis on Aabrahamist Taavetini kokku neliteist sugupõlve ja Taavetist Paabeli vangipõlveni neliteist sugupõlve ja Paabeli vangipõlvest Kristuseni samuti neliteist sugupõlve" (Mt 1:1, 6, 11, 17).

Neid 17 värssi võib vaadelda kui Iisraeli ja Juuda pühitsetud ajaloo lühikokkuvõtet. Uue Testamendi alguses saadavad nad mõjuvõimsa teate, et me peame Vana Testamenti vajalikul määral arvesse võtma.

Matteuse ajalooline sissejuhatus on kavandatud Kristuse seadusliku põlvnemise näitamiseks, et Ta on Aabrahamile (1Mo 12:3; 18:18; 22:18) ja kuningas Taavetile (võrdle 2Sa 7:16; Ap 13:22-23; Lk 1:32) antud tõotuste täitumine. Matteuse evangeelium põhineb heebrea Pühakirjadel ja sisaldab nendest palju tsitaate. Seega mõlemad, nii Matteus kui Markus ühendavad kaks testamenti üheks ühtseks ja täielikuks ilmutuseks.

JUMALA ILMUTUSE PAELUV OLEMUS

Inimesed loodi "Jumala näo järgi" (1Mo 1:27). Nendes sõnades on märk hämmastavast plaanist, eesmärgist ja Tema soovitud suhtest kogu inimkonnaga. Kujutlege kõiki võimeid ja võimalusi, mida Jumala näo järgi loomine meile annab - kõik kohustused ja vastutused, Tema teenimiseks kasutatav toredus ja mitmesugused anded.

Matteus

Mida me teame, on see, et Jumal on kasutanud "mitu korda mitmesuguseid viise" (He 1:1) mitte ainult oma Sõna säilitamiseks, vaid ka inimkonnale edastamiseks. Piibel sisaldab rikkalikult kirjanduslikke vorme ja väljendeid: seadused, poeesia, õpetussõnad, ettekuulutused, ajaloolised jutustused, neli evangeeliumi, kiriku ajalugu, isiklikud ja avalikud kirjad, üks viimsepäeva sõnum ja muud. Meil, inimolenditel on soov vahelduse järele ja Jumal on hoolitsenud selle eest, et Tema sõna imed ei jõuaks meieni igava kokkuvõtte või käskude ja keeldude looteluna.

Piibel on lugu inimestest ja sündmustest läbi mitme tuhande aasta. Jeesus ja apostlid olid heebrea Pühakirja täpsuse ja jumaliku inspiratsiooni tunnistajaks. Nad toetasid selle seadusi ja lubadusi ning rajasid oma õpetuse selle alusprintsipidele. Nad jätkasid selle elulaadi alalhoidmist.

Kas Jeesus Kristus mõistis, et heebrea Piibli sõnum on edasi antud rohkem kui ühes üldlevinud kirjandusliku väljendusviisi põhivormis?

"Ja hakates peale Moosesest ja prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib" (Lk 24:27, 44).

Jeesus tunnustas Vana Testamendi kolmeosalist jaotust: Moosese seadus, prohvetid ja kirjad. Laulud on tähtsaim raamat Piibli selles osas, mida nimetatakse kirjadeks. Seadus koosneb viiest esimesest Moosese kirjutatud raamatust.

Kas Kristus viitas heebrea Piibli ajalisele raamistikule?

"...Õige Abeli verest kuni Sakarja vereni..." (Mt 23:35; võrdle Lk 11:51).

Piiblis on mõnikord aega mõõdetud selle tähtsamate tegelaste eluperioodide kaudu. Näiteks apostel Paulus kirjutas ajajärgust "Adamast Mooseseni" (Ro 5:14). Abel oli esimene õiglane mees, kellest sai märter. Sakarja mõrv oli viimane, mida mainitakse juutide poolt järjestatud heebrea Piibli raamatutes.

Kas Kristus uskus ja toetas esimese Moosese raamatu kirjeldust maailma loomisest?

"Sest need on ahistuse päevad, milliseid pole olnud loomise algusest, mille Jumal on loonud, kuni praeguse ajani, ega tulegi enam" (Mk 13:19).

Kas Kristus kinnitas teisi esimeses Moosese raamatus kirjeldatud ajaloosündmusi?

“Ja just nõnda nagu sündis Noa päevil, nii on ka Inimese Poja päevil: nad (elasid) ...selle päevani, mil Noa läks laeva ja tuli veeuputus ning hävitas nad kõik” (Lk 17:26-27).

Kristus tunnustas loomise ja veeuputuse kirjeldusi kui ajaloosündmusi. Ta uskus ja kinnitas avalikult esimeses Moosese raamatus leiduvaid väiteid.

Mida ütles Kristus heebrea ajaloo peategelaste kohta?

“Sest kui te usuksite Moosest, siis te usuksite ka mind, sest tema on kirjutanud minust. Aga kui te isegi tema kirju ei usu, kuidas te siis saate uskuda minu sõnu?” (Jh 5:46-47).

“...Näete Aabrahami ja Iisakut ja Jaakobit ja kõiki prohveteid Jumala Riigis...” (Lk 13:28).

“Aga Jeesus ütles neile: Kas te pole kunagi lugenud, mida tegi Taavet, kui tal oli puudus ning tema ja ta mehed olid näljas?” (Mk 2:25).

Kristus tunnistas ja hindas Vana Testamendi peategelaste ja põhisündmuste ajaloolisust (võrdle Mt 11:22-24; 12:41-42). Ta **tõendas** heebrea Piibli ehtsust Piibli ajalugu tunnistades ja seda oma õpetuses tsiteerides.

Apostlid tegid sedasama. Lugege kirja heebrealastele 11. peatükki, mida teatakse kui Piibli “usu peatükki”. See on lühike kokkuvõtte algkiriku usust Vana Testamendi tähtsamatesse tegelastesse ja põhisündmustesse.

HEEBREA PIIBLI AUTORID

Edastades oma Sõna inimkonnale kasutas Jumal erineva ühiskondliku seisundi ja elukutse esindajaid: kuningaid, prohveteid, preestreid, kirjutajaid, maksukogujaid, karjaseid, kalureid. Ehkki Jumal inspireeris neid kõiki, kasutas Ta nende isikupära aitamaks edasi anda oma sõnumit.

Nende elulood on põnev lugemismaterjal.

On üllatav, kui palju avaldab Piibel ise selle kohta, kuidas ta Jumala poolt inimesi tööriistana kasutades kokku pandi.

Meenutagem lugu Taavetist, Iisraeli kuningast, kes elas umbes tuhat aastat enne Kristust.

Kolm aastatuhandet hiljem räägime, kirjutame ja laulame me ikka veel Taaveti sõnu. Neid on tsiteeritud laialdaselt raamatus, mida me nimetame Uueks Testamendiks. Ta lõi suure hulga kirjandust, mida Jumal säilistas tulevastele põlvkondadele.

Taavet

Kes oli peamine psalmide sõnade ja muusika autor?

“Ja need on Taaveti viimased sõnad: Nõnda ütleb

Taavet, Iisai poeg, ja nõnda ütleb kõrgele ülendatud mees, Jaakobi Jumala võitu ja Iisraeli laulude lemmik” (2Sa 23:1)

“Siis, selsamal päeval, andis Taavet Issanda tänamise esimest korda Aasafi ja tema vendade hooleks (1Aj 16:7).

“[Häda teile], kes te sepitsete laule naabli saatel, valmistate endile mänguriistu nagu Taavet” (Am 6:5).

“Taavet ise ju ütleb Laulude raamatus...” (Lk 20:42).

“Taavet ise ütles Pühast Vaimust...” (Mk 12:36).

Piiblit on palju öeldud Taaveti muusikaliste ja kirjanduslike võimete kohta. Vähemalt 73 laulu kannavad Taaveti nime. Näib tõenäoline, et paljud autorita laulud on ka selle kuninga loodud. Tema vilunud harfimäng rahustas kuningas Sauli rahutut meelt (1Sa 16:14-23). Taavet lõi ka liigutava nutulaulu pärast seda, kui Saul ja Joonatan kaotasid lahingus oma elu (2Sa 1:17-27; võrdle 3:33-34).

Kui palju on inimesed, kes ei tunne Piiblit, korranud fraasi: “Nii kaob maailma hiilgus”, mõistmata, et nad tsiteerivad Taaveti muret Sauli ja Joonatani surma puhul. Taavet ja tema muusika olid nii tuntud, et prohvet Aamos mainis neid umbes 300 aastat pärast Taaveti valitsemisaega (Am 6:5).

Mis oli Taaveti inspiratsiooni allikas?

“Issanda Vaim räägib minu läbi ja tema sõnad on minu keelel” (2Sa 23:2).

Need on “Taaveti viimased sõnad” (salm 1) – tähtsad asjad, mida ta soovis, et tema kuulajad meelde jätaks. See suur kuningas oli üks paljudest, keda Peetrus pidas silmas kirjutades tuhat aastat hiljem: “Sest iialgi pole ühtegi prohveti ennustust esile toodud inimese tahtel, vaid Pühast Vaimust kantuina on inimesed rääkinud, saades sõnumi Jumala käest” (2Pe 1:21).

Kas Taavetil endal oli Püha Vaim?

“Ja Saamuel [prohvet] võttis õlisarve ja võidis teda ta vendade keskel. Ja Issanda Vaim tuli võimsasti Taaveti peale, alates sellest päevast ja edaspidi” (1Sa 16:13).

See võidmine toimus, kui Taavet oli veel noor mees, hoolitsedes oma isa lammaste eest. Jumal andis oma Püha Vaimu Taavetile noores eas ja need lõigud näitavad, et paljud tema teosed olid inspireeritud selle Vaimu poolt. Püha Vaim on oluline ühenduslülid Jumala ja inimese vahel. Jumal avaldab oma hindamatu tõe meile oma Vaimu läbi (1Ko 2:10). Nagu Peetrus hiljem kirjutas, oli Jumala prohvetitel Tema Vaim, “Kristuse Vaim”, mis töötas nende sees (1Pe 1:11).

KUNINGAS TAAVET JA TEMA KIRJUTAJAD

Taavet oli silmapaistev juht ja hea organisatoor. Esimene Ajaramat kirjeldab eriti üksikasjalikult, kuidas ta juhtis oma valitsust. Kuningakojas töötasid ja õppisid tema juhtimise all professionaalsed nõunikud ja kirjutajad. Neid mehi austati

väga ja nende järeltulijad talletasid hilisematel perioodidel Iisraeli ning Juuda kuningate õukondade ajaloo. Üks selline ürik oli näiteks “kuningas Taaveti ajaraamatute isikuregister” (1Aj 27:24). Semaja oli üks kirjutajatest Taaveti õukonnas, kelle nimi on kirja pandud (1Aj 24:6).

Üks varasem lõik teises Saamueli raamatus võtab kokku Taaveti kuningliku valitsuse. “Ja Taavet valitses kogu Iisraeli üle ja Taavet mõistis kohut ja õigust kogu oma rahvale. Joab, Seruja poeg, oli väeülem, **Joosafat, Ahiluudi poeg, oli nõunik**, Saadok, Ahituubi poeg, ja Ahimeelek, Ebjatori poeg, olid preestrid; **Seraja oli kirjutaja**” (2Sa 8:15-17). Hiljem mainib kroonik, et “Joonatan, Taaveti lell, **tark mees ja kirjatundja, oli nõunik**” (1Aj 27:32). See kõrgelt haritud sugulane oli ilmselt usaldusväärne kuninglik nõuandja.

Piibel osutab, et kuningas Taavet lõi õhustiku, kus kuninglikest asjadest kirjutamine ja nende üles tähendamine olid olulised riiklikud funktsioonid, võrdsed preestrite ja sõdurite teenistuskohustustega. Saalomon, tema poeg ja järeltulija troonil, kasvas üles keskkonnas, mis toitis tema enda märkimisväärset kirjanikutalenti ning mida tugevdasid isa ja teised kuningakoja liikmed. Kuninga viimaste sõnade hulgas oma noorele pojale Saalomonile olid ka need: “See kõik on **kirja pandud**. Issanda käest on mul õpetus igaks selle kavandi kohaseks tööks [esimese templi jaoks]” (1Aj 28:19).

KUNINGAS SAALOMONI KIRJUTISED

Raamatud, mille kirjutas kuningas Saalomon, moodustavad heebrea Piiblis ühe osa kirjadest.

Kas Piibel kirjeldab kuningas Saalomoni kuninglikku valitsust?

“Kuningas Saalomon oli kogu Iisraeli kuningas. Ja need olid tema kõrgemad ametimehed: Asaria, Saadoki poeg, oli ülempreester; Elihoref ja Ahija...olid kirjutajad; Joosafat...oli nõunik” (1Ku 4:1-3).

Taas on kirjutajate ja nõunike ametid kuninga juhtkonnas kõrge positsiooniga. Nii nagu tema isa Taavet, hindas ka kuningas Saalomon neid mehi ja nende oskusi.

Kas kirjutamisele niivõrd suure tähtsuse omistamise tulemusena on tekkinud ka mõned Piibli raamatud?

“Saalomon kõneles kolm tuhat õpetussõna ja ta laule oli tuhat viis” (1Ku 5:12).

Õpetussõnade raamatus on Saalomoni õpetussõnadest talletatud ainult mõnisada. Ainult üks tema lauludest (õigustatult tuntud kui Ülemlaul) on Piiblis säilinud. Seega pidi aset leidma suur kirjandusliku materjali hindamine. Saalomoni panust Piiblis on õigusega nimetatud Tarkuse Raamatuteks.

Kes on Saalomoni tarkuse tõeline allikas?

“Ja Jumal andis Saalomonile väga palju tarkust ja mõistust ja taipamisvõimet-nagu liiva mere ääres...ta oli targem kõigist inimestest” (1Ku 5:9, 11)

“Ja kõik maailma kuningad püüdsid näha saada Saalomoni palet, et kuulda tema tarkust, mille Jumal oli pannud tema südamesse” (2Aj 9:23)

See on tähtis piiblitõik, mida me ei peaks kunagi unustama: Jumal on kõigi Piibli raamatute algallikas; inimesed, keda Ta kasutas nende kirjutamiseks, ei oma tähtsust. “Kogu Pühakiri on Jumala sisendatud,” kirjutas apostel Paulus (2Ti 3:16). Saalomoni tarkus tuli Loojalt Jumalalt.

Missuguse tuntud Piibli raamatu kirjutas kuningas Saalomon?

Saalomon

“Saalomoni, Taaveti poja, Iisraeli kuninga õpetussõnad” (Õp 1:1).

“Saalomoni õpetussõnad...” (Õp 10:1).

“Needki on Saalomoni õpetussõnad, mis Juuda kuninga Hiskija mehed on edasi andnud” (Õp 25:1).

Õpetussõnade raamat algab lühikeses sissejuhatuses (Õp 1:1-7), millele järgneb pikem tarkuse väärtust ülistav osa. Kümnenda peatükiga algab Saalomoni õpetussõnade põhiosa, millest mõned kopeeriti hiljem kuningas Hiskija kirjutajate poolt (Õp 25:1). Kaks viimast peatükki on omistatud kahele teisele inimesele, kuid Saalomon on selle raamatu põhiautor.

Need piibellikud õpetussõnad on õpetlikud ütlemsed, mis sageli vastandavad õige ja vale ühes lühikeses lõigus. Need praktilised mõtteteadused mitte ainult ei rikasta meie elu, vaid aitavad ka hoiduda probleemidest. Lühidalt öeldes on see väike teejuht edukaks eluks.

Missuguse piibelliku filosoofia raamatu kirjutas Saalomon?

“Koguja, Taaveti poja, Jeruusalemma kuninga sõnad” (Kg 1:1).

Siin, Koguja raamatus, kajastab Saalomon oma elu ja kogemusi. Ta jõuab järeldusele, et jumalakartus ja Tema käskude täitmine on “iga inimese kohus” (Kg 12:13). Ta täheldab, et ilma Jumalata pole elul tõelist mõtet ja liiga palju inimesi kulutavad oma elu ihaldades asju, mis neid kunagi tõeliselt ei rahulda. Ta tuletab meile meelde, et Jumal toob iga inimese teo lõpuks kohtu ette (Kg 11:9; 12:14).

TEINE TÄHTIS AUTOR

Missugust oskuslikku autorit kasutas Jumal Vana Testamendi Pühakirjade täiendamiseks?

“See Esra tuli Paabelist üles. Tema oli kirjatundja, vilunud Moosese seaduses...” (Es 7:6).

“Sest Esra oli oma südant valmistanus Issanda Seadust nõudma ja täitma, et õpetada Iisraelis seadust ja õigust” (Es 7:10).

Juudi traditsiooni kohaselt Esra kogus, koostas ja pani kirja nii esimese kui teise Ajaraamatu, mis on heebrea järjestuses Vana Testamendi lõpuraamatud. Enamik konservatiivseid õpetlasi nõustub, et Piiblis leiduv tõendusmaterjal kinnitab sellist järeldust. Pange tähele sarnasust teise Ajaraamatu lõpu 36:22-23 ja Esra alguse 1:1-3 vahel. Simsai ja Saadok olid samuti kirjutajad sellel kriitilisel hetkel heebrea ajaloos (Es 4:8; Ne 13:13) ja võisid olla Esrale abiks.

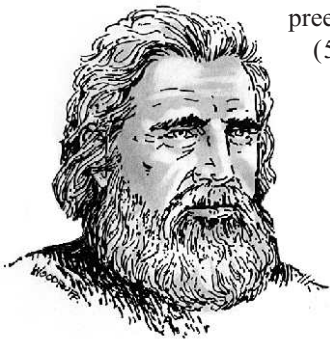
Rahvuslike ürikute põhjal ajaloo koostamisel esitas Esra tõenäoliselt Juuda ja Iisraeli kuningriikide saatuse kaasaegse analüüsi ajani, mil Sairose edikt andis juutidele õiguse üles ehitada ja taastada Jumala tempel Jeruusalemmas. Meenutagem, et Esra oli mees, kellel oli õige suhtumine Jumala seadusesse.

VIIS MOOSESE RAAMATUT

Esra oli "vilunud kirjatundja Moosese käsuõpetuses" (Es 7:6). Uus Testament ütleb meile, et Mooses oli haritud kõigis egiptlaste tarkustes ja paljud kirjakohtad näitavad meile, et Moosesele kuulub viis esimest Piibli raamatut. Nende raamatute nimetus on tavaliselt *Toora*, mis on heebrea termin, ja mõnikord *Pentateuch*, mis on kreeka vaste. Teisalt on vastavalt juudi traditsioonile võimalik, et Joosua või Esra lisis teate Moosese surmast viienda raamatu lõppu ja tegi teisigi lisandusi täiendamaks teksti, mida me tänapäeval loeme.

Varane juudi traditsioon on üksmeelne tunnistanud Moosese autorlust Toora osas. Viimane neist raamatutest räägib meile, et see prohvet kirjutas üles käsuõpetuse ja andis selle preestritele, et nad saaksid seda rahvale lugeda (5Mo 31:9-13). See oli asetatud ka seaduselaeka kõrvale (salm 26). Kuigi Toora on esitatud viies osas, on see üks terviklik raamat.

Kõigis neljas evangeeliumis pöördub Jeesus Kristus korduvalt Moosese kui seaduseandja poole (Mt 8:4; 19:8; Mk 1:44; 7:10; 10:4-5; 12:26; Lk 5:14; 20:37; Jh 1:17; 5:46; 7:19).

Mooses

Mida käskis Jumal Moosel teha? Kas ta kuuletus Jumala juhistele?

"Ja Issand ütles Moosesele: Kirjuta see meenutuseks raamatusse..." (2Mo 17:14).

"Ja Issand ütles Moosesele: Kirjuta enesele üles need sõnad..." (2Mo 34:27).

"Ja Mooses kirjutas üles kõik Issanda sõnad" (2Mo 24:4).

Kuigi need on kitsapiirilised käsud Jumala Sõna teatud osade kirjutamiseks, on põhimõtte selge. Mooses on prohvetlik kirjutaja, kelle kaudu Jumal töötas. Meenutagem, et "Moosesele õpetati kogu egiptlaste tarkust ja tema oli vägev oma sõnadelt ja tegudelt" (Ap 7:22).

Kas neljas Moosese raamat räägib midagi tema kirjandusliku tegevuse kohta?

"Mooses kirjutas Issanda käsul üles nende rännakute peatuspaigad" (4Mo 33:2).

Ehkki mõningad õpetlased seavad küsimärgi alla Moosese autorluse neljanda raamatu osas, ei saa eirata seda lõiku raamatu lõpuosast (võrdle 4Mo 36:13). Piibel omistab kogu selle osa Moosesele. Paljud teised lõigud Moosese neljandas raamatus algavad sõnadega: "Jumal ütles Moosesele..." Kolmandas Moosese raamatus ei mainita eraldi autorit, kuid selle sisu annab algusest lõpuni edasi Jumala kõne Moosesele (3Mo 1:1; 27:34).

Moosese ajal oli kirjakunst välja arendatud Egiptuses ja Mesopotaamia aladel. Säilinud muuseumieksponaadid kiilkirjaga obeliskidel ja tahvritel annavad kindla tõendi selle kohta, et kirjaoskus oli hästi arenenud enne Moosest ja samuti tema ajastul.

Mida poolest on esimene Moosese raamat teistest erinev?

Ajalooüldmused, mida on kajastatud esimeses Moosese raamatus, leiavad aset enne tema sündimist. Kahtlemata oli Moosel juurdepääs kirjalikele ürikutele või täpsetele suulistele pärimustele või dikteeris selle raamatu sisu talle Jumal.

Genesis tähendab kreeka keeles "algus" ja seda kasutatakse sageli esimese Moosese raamatu teise nimetusena. Milles seisneb selle Piibli raamatu nimetuse olulisus?

Kas esimesel Moosese raamatul on olemas põlvnemislooline struktuur?

"See on lugu taeva ja maa sündimisest, kui need loodi. Sel ajal, kui Issand Jumal tegi maa ja taeva" (1Mo 2:4).

"See on Aadama sünniraamat. Sel päeval, mil Jumal inimese lõi, tegi ta tema Jumala sarnaseks" (1Mo 5:1).

"See on jutustus Noa soost" (1Mo 6:9; võrdle 10:1; 11:10, 27; 25:12, 19; 36:1, 9; 37:2).

See on esimese Moosese raamatu kirjanduslik ülesehitus. See koosneb ühteistkümnest "raamatust" või "põlvnemisloost". Esimene Moosese raamat räägib **kõikide asjade algusest**, kuidas kasvas maakera rahvastik ja kuidas Jumal hakkas töötama ühe mehe, patriarh Aabrahami, perekonna kaudu. Esimene Moosese raamat on edasi antud perekonnalugude raamistikus.

Esimene Moosese raamat on **Jumala tundmaõppimise algus**. Seda on meie tarvis säilitatud läbi aegade. Siit algavad hindamatud teadmised Jumala suurest eesmärgist, mille kohta ei saa me ammutada teadmisi ühestki teisest allikast. Loomislugu ei sisalda **kõiki teadmisi**, kuid see kujutab endast **olulist vaimset alust** ülejäänud Piibli mõistmiseks.

Näiteks ilmutatakse seal, et me oleme loodud Jumala näo järgi ning et Aadam ja Eeva valisid tee, mis viib neid ja nende järglasi igäüht meist **eeemale** suhtest Jumalaga. Selle viimase punkti kohta oli prohvetitel palju öelda.

HILISEMAD VÕI SUURED PROHVETID

Jesaja, Jeremija ja Hesekiel on tuntud kui suured prohvetid ja nad kirjutasid raamatud, mis kannavad nende nimesid (aeg-ajalt isiklike kirjutajate abi kasutades).

Kuid lugu, mida vaatleme, ei lõpe sellega. Iga mees jutustas oma paeluvast kaastööst Piibli koostamisel.

Lõplik analüüs näitab, et Jeesus Kristus ise on see, kes ühendab omavahel Piibli kaks osa - Vana ja Uue Testamendi. Ta toob heebrea prohvetid Uude Testamendi. Niisiis on eelkõige Kristus see, kellelt peame otsima juhatust hilisemate ehk suurte prohvetite hindamisel.

Kas Jeesus omistas mõned osad Piiblist otseselt prohvet Jesajale?

“Õigesti on teie kohta ennustanud Jesaja...” (Mt 15:7).

Salmides 8-9 tsiteerib Kristus kirjakohta Jesaja 29:13 heebrea Piiblist.

Kas kõik neli evangelisti omistasid Jesajale teatud osad heebrea Pühakirjast?

“Tema ongi see, [Ristija Johannes] kellest on räägitud prohvet Jesaja kaudu...” (Mt 3:3; võrdle Mk 7:6; Lk 3:4; Jh 12:39-41).

Kindlasti ütles prohvet Jesaja need sõnad. Nii nagu Paulus, koostades osa oma Uue Testamendi kirjadest, võis ka tema dikteerida teatud osa oma raamatust abilisele. Meenutagem, et nõunike ja kirjutajate ametlik süsteem (loodud kuningas Taaveti poolt) toimus Jesaja eluajal Juudamaal ikka veel. Tema teenistus prohvetina jätkus mitme Juuda kuninga ajal (Js 1:1).

Kuningas Joojakim: õppetund Piibli ajaloos

Ajalugu on näidanud, et sajandite vältel on erinevad inimesed püüdnud hävitada Jumala Sõna. VI sajandi alguses e.m.a. oli üks, kes sõna otseses mõttes “hävitas” Jumala Sõna ja maksis oma jultumuse eest kallilt, Juudamaa kuningas Joojakim. Tema üheteistkümnendaastane valitsusaeg oli kohutav. Ehkki tal oli võimalus järgida oma isa Joosija õiglast eeskujut (Jr 22:15-16), pöördus Joojakim kurjale teele. Jeremija kirjeldas teda kui jultunud valitsejat, kes kohtles halvasti omaenda rahvast (salmid 13-14) ja kiusas taga ning hävitas Jumala sulaseid (Jr 26:20-23).

Jumal laskis Jeremijal ennustada, et kui nad ei kahetse, langevad nii kuningas Joojakim kui ka Jeruusalemm (Jr 36). Jeremija laskis Jumala sõnad oma kirjutajal Baarukil kirja panna ja need ettekuulutused Juuda rahvale ka ette lugeda. Jumal lootis, et nad kahetsevad ja hoiavad ära ettekuulutatud languse (Jr 36:4-7).

Kui printsid kuulsid Jeremija prohvetlike sõnu, viisid nad ta kiiresti Joojakimi juurde (Jr 36:19). Siis kuulas kuningas printside tunnistusi Jeremija ettekuulutuste kohta ja saatis ühe ametniku seda rullraamatut kohale tooma (salm 21).

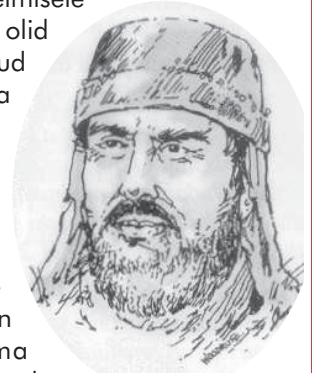
Joojakim käskis ametnikul rullraamatu ette lugeda. Kui mees oli lugenud mõned veerud, rebis kuningas selle osa rullist ära ja viskas põlastavalt tulle, mis põles koldes tema ees. Kuningas jätkas “kuni kogu rullraamat oli hävinud sütepanni tules” (salm 23).

Ilmselt mõtles Joojakim, et ta ei vastuta kellegi ees. Jumalale jääb siiski viimane sõna.

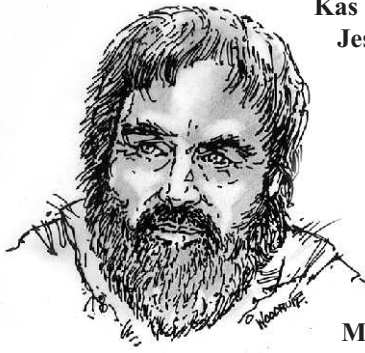
Ta andis Jeremijale juhtnöörid, et valmistada uus rullraamat, sarnane eelmisele (salmid 27-32). Jumalal olid Joojakimi jaoks varuks valjud sõnad: “Ei ole temal seda järglast, kes istuks Taaveti aujärjele, ja tema surnukeha visatakse päeva palavuse ja öökülma kätte. Ja ma karistan teda ja tema sugu ning ta sulaseid nende süütegude pärast; ma toon neile ning Jeruusalemma elanikele ja Juuda meestele kogu selle õnnetuse, mille ma neile töötasin ja mida nad ei võtnud kuulda” (salmid 30-31).

Kahjuks jäi Joojakim oma trotsis kindlaks ja kannatas tagajärgi. Kaotanud babüloonlaste ja viidud minema käeraudades, suri ta ilmselt kas teel vangistusse või vangipõlves Babüloonias.

Kuningas Joojakimi õppetund kehtib kõigi juhtide ja rahvaste kohta: igaüks, kes püüab hävitada Jumala Sõna, asetab end suurde hädaohtu. Inimene ei tohi kõrgilt ja karistamatult astuda välja Jumala vastu. Jumala Sõna on kõigi teadmiste alus ja erinevalt surelikust inimesest kestab see igavesti (1Pe 1:24-25).

Joojakim

Jesaja

Kas apostel Paulus tsiteeris ka Jesajat?

“... Nad lahkusid, kui Paulus oli öelnud neile selle sõna: Püha vaim on hästi rääkinud prohvet Jesaja kaudu teie isadele” (Ap 28:25; võrdle Ro 9:27).

Mida ebatavalist oli Jeremija kutsumuses?

“Mulle tuli Issanda sõna; Ta ütles: Enne kui ma sind emaihus valmistasin, tundsin ma sind, ja enne kui sa emaihusast välja tulid, pühitsesin ma sinu - ma panin su rahvastele prohvetiks” (Jr 1:4-5).

Ütlust “mulle tuli Issanda sõna” (mõningal määral erinevas sõnastuses) on Jeremija raamatus sageli korratud. Selle prohveti sõnum on otse Jumalalt: Jeremija on ainult Tema inimtööriist.

Mis oli üks Jeremija prohvetlikest annetest?

“Jeremija oli kirjutanud ühte raamatusse kogu selle õnnetuse, mis Paabelile oli tulemas, kõik need sõnad, mis Paabeli kohta on kirjutatud (Jr 51:60).

Kas Jeremija tegi kogu kirjatöö ise?

“... See sõna tuli Jeremijale Issandalt, kes ütles: Võta enesele rullraamat ja kirjuta sinna kõik need sõnad, mis ma sulle olen rääkinud Iisraeli ja Juuda ning kõigi rahvaste kohta, alates päevast, kui ma hakkasin sulle rääkima, Joosija päevast kuini tänase päevani” (Jr 36:1-2).

“Siis Jeremija kutsus Baaruki, Neerija poja; ja Baaruk kirjutab rullraamatusse Jeremija suust kõik Issanda sõnad, mis ta oli temale rääkinud” (salm 4).

Jeremijal oli oma isiklik kirjutaja, kes oli ilmselt ka meisterlik lugeja (salm 10). Baaruk luges Jeremija sõnu “Issanda kojas”, Jeruusalemma templis.

Mida tegi kuningas Joojakim, kui temani jõudis Jeremija suu läbi (kuid kirjutaja Baaruki poolt kirja pandud) Jumala sõnum?

“Ja kui Jehudi oli lugenud kolm või neli veergu, siis löikas kuningas kirjutaja noaga rullraamatu katki ja viskas sütepannil olevasse tulle, kuni kogu rullraamat oli hävinud sütepanni tules” (Jr 36:23).

Ajaloo jooksul on tehtud palju katseid hävitada osaliselt või täielikult Jumala Sõna. Kõnealune näide on talletatud Piiblis eneses. Mõnikord on Piibli kirjutajaid ja tõlkijaid vangistatud ning hukatud. Inimesed on sõna otseses mõttes andnud oma elu meile selle raamatu vahendamise nimel. Selle Piibli näite puhul katse “kinni võtta kirjutaja Baaruk ja prohvet Jeremija” ebaõnnestus, kuna “Issand peitis nad ära” (salm 26).

Kuidas reageeris Jumal kui kuningas hävitas Jeremija rullraamatu tules?

“Ja Jeremijale tuli Issanda sõna, pärast seda, kui kuningas oli põletanud rullraamatu ja sõnad, mis Baaruk Jeremija suust oli kirjutatud, ja ta ütles: Võta enesele teine rullraamat ja kirjuta sinna kõik endised sõnad, mis olid esimeseski rullraamatus, mille Juuda kuningas Joojakim põletas” (Jr 36:27-28).

“Siis Jeremija võttis teise rullraamatu ja andis selle kirjutaja Baarukile... ja tema kirjutab sinna Jeremija suust kõik selle raamatu sõnad, mille Juuda kuningas Joojakim oli tules põletanud; ja neile lisati veel palju samasuguseid sõnu” (salm 32).

Isegi kuningatel pole voli ega luba muuta või hävitada Jumala Sõna. Tema on säilitanud Piibli läbi aegade, vaatamata sihilikele katsetele hävitada kõik jäljed sellest. Ustavad mehed ja naised on riskinud oma eluga Pühakirja säilitamise, levitamise ja avaldamise nimel.

Missugused olid Hesekieli prohvetlikud volitused?

“Tuli Issanda sõna preester Hesekielile, Buusi pojale, kaldealaste maal, Kebari jõe ääres: ja Issanda käsi tuli seal tema peale” (Hs 1:3).

Hesekieli on mainitud Piiblis ainult kaks korda – mõlemal korral raamatus, mis kannab tema nime. Lisaks ilmsetele vihjetele Hesekieli templipeatükkidele (40-48) Johannese ilmutuse 21. peatükis, on seda raamatut tsiteeritud mitmel korral Uues Testamendis. Nii on Jeesuse loodud portree endast kui heast karjusest ilmne vihje mõningatele kohtadele Hesekieli raamatus (võrdle Hs 34:5, 8, 12, 23; 37:24). Jumal pöördub Hesekieli kui “inimese poja” poole 90 korral ja evangeeliumites nimetab Jeesus Kristus iseennast “Inimese Pojaks” umbes 80 korral.

Hesekieli ettekuulutused sündisid vangipõlve ajastul. *The Oxford Dictionary of the Jewish Religion* (1997) ütleb: “Ta [Hesekiel] oli deporteeritud koos Juuda kuninga Joojakimiga... 597. aastal e.m.a. Baabülioni Nebukadnetsari vägede poolt (2Ku 24:8-16; Hs 1:1-39). Pagendatud olid elama pandud Tela-bibi Chebari jõe ääres... Kutsumus prohvetlusele tekkis Hesekielil juulis 593 e.m.a. ja kogu tema jutlustamistegevus leidis aset deporteeritud Jeruusalemma elanike hulgas...” (lk 246-247).

PROHVET TAANIEL

Missugust prohvetit mainib Jeesus Kristus otseselt oma Õlimäe jutluses?

“Kui te siis näete pühas paigas seisvat hävituse koletist, millest on rääkinud prohvet Taaniel (kes seda loeb, see pangu tähele)...” (Mt 24:15; võrdle Mk 13:14).

Jeesus Kristus räägib Taanielist kui täieõiguslikust heebreaprohvetist, kuigi Taanieli raamat ei kuulu tehniliselt prohvetite osasse, vaid kirjade hulka, mis on Vana Testamendi kolmas suurem osa.

Missugune suur prohvet nimetab Taanieli väljavalitute hulgas?

“Ja kui selle keskel [patusel maal] oleksid ka need kolm meest: Noa, Taaniel ja Iiob, siis päästaksid nad oma õiguse tõttu ainult omaenese hinged, ütleb Issand Jumal” (Hs 14:14; võrdle salmiga 20).

Tõepoolest, Taanieli vaimulikud volitused on kõrgemast klassist. Teda peeti õigluse musternäidiseks koos Noa (õigusekuulutaja, 2Pe 2:5) ja patriarh Iiobiga (üks kõige õiglasemaid inimesi, kes kunagi on elanud, Ii 1:1-8).

Millised anded ja omadused muutsid Taanieli nii ebatavaliseks?

“Ja Jumal andis neile neljale noorele mehele igasuguses kirjas ja teaduses tarkust ja taipu, Taaniel mõistis aga igasuguseid nägemusi ja unenägusid” (Tn 1:17).

“Siis ta [ingel] ütles mulle: Ära karda, Taaniel, sest esimesest päevast peale, kui sa andsid oma südame, et mõista ja olla alandlik oma Jumala ees, võeti su sõnu kuulda; ja ma olen tulnud su sõnade pärast” (Tn 10:12).

Alandlikkus suure Jumala ees on oluline võti vaimuliku edu saavutamiseks. Vähesed on seda põhimõtet paremini mõistnud kui prohvet Taaniel. Veelgi enam, see on tähtis tõde avamaks ust Jumala tarkuse juurde. Taaniel ise ütles, kiites Jumalat: “Ta annab tarkadele tarkust ja mõistlikele mõistust” (Tn 2:21).

Taanielil olid ka vastavad teadmised “kirjas ja teaduses” (Tn 1:17) – olulised omadused oma raamatu kirjutamiseks. On kindel, et Taaniel ise kirjutas oma nime kandva raamatu (Tn 9:2; 10:2). *The New Bible Commentary* ütleb: “Taanieli raamat on loodud eksiilis ja kirjutatud Taanieli enda poolt” (lk 688). Oma raamatus räägib ta sageli mina-vormis.

Kuid nagu seletab Taanieli 1:17, on kogu selle vaimse tarkuse, teadmise ja arusaamise põhiline allikas Jumal, mitte inimolendid. Prohvetid nagu Taaniel on tõusnud esile kui alandlikud ja kuulekad tööriistad Tema käes.

Kas apostlid on tsiteerinud mõnda “väikest” prohvetit?

“Nõnda nagu Ta ütleb ka Hoosea raamatus...” (Ro 9:25).

Teises näites, Apostlite tegude raamatus 2:16-21, tsiteerib Peetrus Joeli 3:1-5, sest selle nelipühi päeva sündmused olid Joeli ettekuulutuse ühe osa otseseks ja dramaatiliseks täitumiseks. Peale Kristuse ristilöömist valati just sellel kõnealusel päeval Jumala Vaimu välja viisil nagu Joel oli ette kuulutanud. Peetrus andis teada, et need sündmused olid Joeli ettekuulutuse dramaatiline täitumine.

Missugune suur Kristuse antud tunnustäht rajaneb ühega nendest kaheteistkümnest prohvetist juhtunud sündmusel?

“See kuri ja abielurikkuja sugupõlv nõuab tunnustähte, ent talle ei anta muud kui **prohvet Joona tunnustäht**, sest nii nagu Joona oli merekoletise kõhus kolm päeva ja kolm ööd, nõnda peab ka Inimese Poeg olema maapõues kolm ööd ja päeva” (Mt 12:39-40).

Üks kolmandik Uuest Testamendist koosneb Vana Testamendi tsitaatidest ja vihjetest sellele. Need kaks Pühakirja osa on teineteisega tihedalt seotud ja läbipõimunud. Apostlid kasutasid heebrea Piiblit järjekindlalt oma kirjades.

UUE TESTAMENDI KIRJUTAJAD

Esimese sajandi apostlite tõelise rolli mõistmine on aluseks Uue Testamendi õigel mõistmisel. Nende unikaalse rolli jaoks valitud meeste (ja nende võimekate kaaslaste nagu Markuse ja Luukase) kaudu saavutas Jumal 27 raamatu loomise, mis moodustavad Uue Testamendi. Jeesus, olles palvetanud terve öö oma Isa poole, valis lõpuks 12 meest, kes aitasid Teda oma kiriku ehitamisel ja juhtimisel selle algusaastatel. Hiljem, kiriku kasvades ja laienedes, hakkasid mõned nendest meestest koos Paulusega (kelle Jumal valis samuti apostliks) üha ulatuslikumalt kirjutama. Need kirjutised on säilitatud järgnevatel põlvkondadele raamatus, mida me nimetame Uueks Testamendiks. Algselt olid need apostellikud kirjad.

Kes on apostel?

“Ja kui valgeks läks, kutsus Ta [Jeesus] oma jüngrid enese juurde ja valis nende seast kaksteist, keda Ta nimetas ka apostliteks” (Lk 6:13).

Äraseletatult tähendab apostel “saadetud, läkitatud”, seejuures “koos läkitusega”. Isegi Jeesus Kristust on ühes piiblitõlgis nimetatud “Apostliks” (He 3:1). *The New Bible Dictionary* ütleb: “Kreeka sõna *apostolos* esineb Uues Testamendis üle 80 korra, seitse kaheksandikku sellest Luuka ja Pauluse raamatutes. See on tuletatud üldtuntud tegusõnast *apostello* - saatma, läkitama...” (lk 48).

Mis oli apostlite peamine tegevus?

“Te saate väe Pühalt Vaimult, kes tuleb teie üle, ja te peate olema minu tunnistajad Jeruusalemmas ja kogu Juuda- ja Samaariamaal ning ilmamaa äärteni” (Ap 1:8).

Kaksteist apostlit levitasid otsesest allikast pärinevat tunnistust Jeesuse ülestõusmisest ja messiaanlusest kiriku algaastatel. Luukas lisas teatud osa sellest tähelepanuväärsest tunnistusest apostlite tegude raamatusse. Need varased otsesed tunnistajad täitsid erilist osa. Nende kirjalik tunnistus moodustab lõviosa neist 27 inspireeritud ürikust, millest koosneb Uus Testament.

Meenutagem, et Jeesus Kristus on öelnud: “Aga Lohutaja, Püha Vaim, kelle Isa saadab minu nimel, Tema õpetab teile kõik ja tuletab teile meelde kõik, mida mina teile olen öelnud” (Jh 14:26). Ta lisas, et see “Tõe Vaim... juhib teid kõigesse tõesse” (Jh 16:13). Juhtus nagu Jeesus Kristus oli ennustanud. Need inspireeritud tõed on säilitatud meie jaoks tänaseni Uues Testamendis.

Johannes

Mis oli apostel Peetruse üks peamisi muresid tema elu lõpul?

“Ma tahan hoolt kanda, et teie igal ajal ka pärast minu lahkumist võiksite neid asju mäletada. Meie Issanda Jeesuse Kristuse väge ja tulemist ei ole me teile teatanud mingeid targutavaid müüte jälgendades, vaid me oleme tema suurust näinud oma silmaga” (2Pe 1:15-16).

Peetrus soovis tulevastele Kristuse järgijatele, et neil oleks alati olemas meenutus tõelisest evangeeliumist. See saavutati Kristuse elu ja õpetuste ning samuti apostlite tööde kirjapanemise kaudu.

Mis oli Johannese jaoks üks peamisi põhjuseid evangeeliumi kirjutamiseks?

“Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes” (Jh 20:30-31).

“Tema on jünger, kes tunnistab neist asjust ja on selle kirjutanud; ja me teame, et tema tunnistus on õige” (Jh 21:24).

Johannese raamat (ja laiemalt kogu Uus Testament) talletati, et anda tulevastele põlvkondadele täpset teavet Kristusest kui Messiasist, Tema sõnadest ja tegudest; olulisi teadmisi, mida Ta soovis edasi anda kõigile, kes Teda järgivad.

Peetrus

Mida ütleb Luukas tõelise kristluse juurte kohta?

“Teofilosele: Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusvärsust” (Lk 1:1-4; vrd. Ap 1:1-2).

Luukas oli erakordne kirjamees ja paljuteadev ajaloolane. Piibli sündmused leidsid aset tõelises maailmas ja Luukas talletas üksikasjalikes kirjatöödes tähtsaid üksikasju apostlite ajastust, mille kohta võib leida kinnitust ilmalikust ajaloost.

Mida räägib Peetrus meile Pauluse kirjadest?

“...Nõnda kui ka meie armas vend Paulus teile on kirjutanud temale antud tarkust mööda [Jumala poolt]. Sama ütleb ta ka kõikides kirjadest, kus ta räägib neist asjust. Nendes on küll mõndagi raskesti mõistetavat, mida õppimata ja kõikuvad inimesed väänavad nagu

muidki raamatuid iseendale hukatuseks” (2Pe 3:15-16).

Apostel Peetrus käsitles mõningaid apostel Pauluse kirju Pühakirja kuuluvatena. Seega pidas ta neid Jumala poolt inspireerituteks analoogselt Vana Testamendi pühade tekstidega, mis olid samuti meie Looja poolt inspireeritud.

Kuidas peame meie käsitlema Jumala Sõna?

“Mina tunnistan kõikidele, kes kuulevad selle raamatu ennustuse sõnu: kui keegi neile midagi juurde paneb, siis paneb Jumal tema peale need nuhtlused, mis selles raamatusse on kirjutatud. Ja kui keegi võtab midagi ära selle prohvetiraamatu sõnadest, siis Jumal võtab ära tema osa elupuust ja pühast linnast, millest on kirjutatud selles raamatus” (Ilm 22:18-19).

Jumal võtab oma Sõna tõsiselt ja samuti peame tegema meie. See on teadmiste põhialus, millega ei naljatata. Põhimõtteliselt laienevad need hoiatused ka ülejäänud Piibli raamatutele. Me ei tohi midagi lisada ega ära võtta sõnadest, mille Jumal on kavandanud säilitada kogu inimkonnale.

Kas me pälvime aga Jumala heakskiidu, kui me hindame kõrgelt Tema Sõna?

“Aga mina vaatan ka niisuguse peale, kes on vilets, kellel on purukspekstud vaim ja kes väriseb mu sõna ees” (Js 66:2).

Jumal soovib, et me kõik austaksime Piiblit ja õpiksime elama Jumala iga sõna järgi (Mt 4:4; Lk 4:4).

TÕELISTE VÄÄRTUSTE ALUS

Jumala Sõna on tarkuse alus. Ta sisaldab olulist informatsiooni, mida me ei saaks teistest allikatest. See moodustab üldraamistiku, mille abil me saame kasutada teisi teadmisi. Oma Sõna kaudu juhendab Jumal inimkonda, kuidas elada. Ta käsib meil elada kooskõlas Tema näidatud eluviisiga. Jumala seadused määravad tõelisi väärtusi ja Ta eeldab, et me võtame need omaks, välistades kõik muud võimalused.

Piibel on algusest lõpuni **vaimse õpetuse** raamat. Selle põhitähelepanu on suunatud Jumala vaimsetele seadustele, mis on kehastatud ja kokku võetud kümnes käsus. Need peegeldavad Jumala mõistust ja loomust. Kõik Piibli seadused laiendavad, uurivad ja näitlikustavad viise, kuidas armastada Jumalat ja oma kaasinimest.

Kuidas käsitles Jeesus Kristus Jumala seadust?

“Ja üks seadusetundja nende seast küsis teda kiusates: “Õpetaja, milline käsk Seaduses on suurim?” Jeesus vastas talle: “Armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma mõistusega! See ongi suurim ja esimene käsk. Teine on selle sarnane: Armasta oma ligimest nagu iseennast. Neis kahes käsus on koos kogu seadus ja prohvetid”” (Mt 22:35-40; võrdle Mk 12:28-31).

Jumala Seadus on vaimne (Ro 7:14) ja rajaneb armastusel. "See ongi Jumala armastamine, et me peame Tema kärke, ja Tema käsud ei ole rasked," kirjutas apostel Johannes (Jh 5:3). Jumala seadus määratleb armastuse ja näitab meile, kuidas armastada Jumalat ja oma ligimest. Seda suurt vaimset seadust võib võrrelda jõesängiga. Moodustades põhiraamistiku igapäevaeluks, on see kanaliks, kus voolab Jumala armastus.

Mõlemad käsud, mida Kristus tsiteeris, on pärit heebrea Piiblist, Vanast Testamendist. "Esimene ja suur käsk" pärineb viiendast Moosese raamatust 6:5 ja teine kolmandast Moosese raamatust 19:18. Need on kaks Moosese viiest raamatust. Nagu ütles Jeesus Kristus, on neis kahes käsus koos kogu seadus ja prohvetid. Nad võtavad kokku Pühakirja mõtte ja eesmärgi.

Mis on selle armuõpetuse ülim eesmärk?

"Ja kirjatundja ütles talle [Jeesusele]: "Hästi Õpetaja, Sa ütlesid tõtt, et Tema on Ainus ja ei ole teist peale Tema; ja armastada Teda kogu südamega ja kogu mõistusega ja kogu jõuga ning armastada ligimest nagu iseennast on palju rohkem kui kõik põletusohvrid ja muud ohvrid." Ja Jeesus nähes, et kirjatundja vastas arukalt, ütles talle: "Sa ei ole kaugel Jumala Riigist!" (Mk 12:32-34).

Jumala seaduse eesmärk on õpetada meile, kuidas elada Temale meelepärasel moel. Kui Jumal teab, et me oleme pühendunud nii elama, annab ta meile lõpptulemusena igavese elu oma Kuningriigis – see ongi meie ülim eesmärk.

Kas Jeesus Kristus nägi selles suures armuõpetuses vahendit suursuguse lõpptulemuse saavutamiseks?

"Ja vaata, üks seadusetundja tõusis püsti Jeesust kiusama ja küsis: "Õpetaja, mis ma pean tegema, et pärida igavest elu?" Aga Jeesus ütles talle: "Mis seaduses on kirjutatud? Kuidas sa loed?" Tema vastas: "Armasta Issandat oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma jõuga ja kogu oma mõistusega, ning oma ligimest kui iseennast!" Siis Jeesus ütles talle: "Sa oled õigesti vastanud, tee nii, ja sa elad!" (Lk 10:25-28).

Igavene elu Jumala Riigis on mainitud kahe armastuse vormi järgimise lõpptulemus neile, kes on lepitatud Jumalaga Jeesuse Kristuse kaudu.

Kuidas on see seotud kümne käsuga?

"Ja vaata, üks mees ütles Jeesuse juurde astudes: "Õpetaja, mis head ma pean tegema, et saaksin igavese elu?" Tema ütles talle: "...Kui sa tahad minna elu sisse, siis pea käsud!" Mees küsis temalt: "Missugused?" Jeesus ütles: "Sa ei tohi tappa; sa ei tohi abielu rikkuda; sa ei tohi varastada; sa ei tohi valetunnistada; sa pead oma isa ja ema austama; ja armasta oma ligimest nagu iseennast!" (Mt 19:16-19).

Vastates selle noormehe küsimusele, tsiteeris Jeesus viimase kuue käsu hulgast viit ja võttis need kõik kokku tsiteerides käsku armastada ka oma ligimest. Siit järeldub selgelt, et ligimesearmastus on kokkuvõtte kuuest viimasest

kärust kümne käsu hulgas. Neli esimest käsku õpetavad, kuidas armastada Jumalat. See seadus on Jumala igikestvate vaimsete väärtuste täiuslikuks väljenduseks.

Kas apostel Paulus järgis Kristuse eeskujuga oma õpetuses?

"Ärgu olgu teil ühtegi muud võlga kellegi vastu kui ainult võlg üksteist armastada; sest kes armastab teist, on Seaduse täitnud. Sest käsk: "sa ei tohi rikkuda abielu, sa ei tohi tappa, sa ei tohi varastada, sa ei tohi himustada, sa ei tohi anda valetunnistust", ja mistahes muu käsk on kokku võetud selles sõnas: "armasta oma ligimest nagu iseennast!" Armastus ei tee ligimesele kurja. Nii on armastus seaduse täitmine" (Ro 13:8-10).

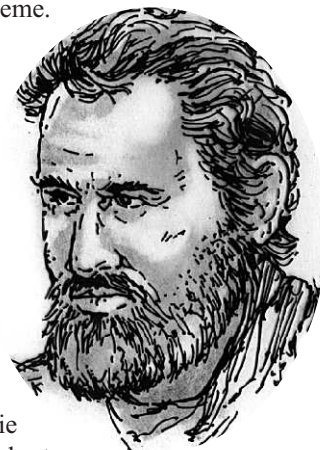
Paulus käskis teistel võtta end eeskujuks, nii nagu tema võttis Kristuse (1Ko 11:1). Nii tsiteeris ta viit viimasest kuuest kärust ja lõpetas kokkuvõtva käsuga armastada ligimest nagu iseennast. Armastus, kirjutas Paulus, on Jumala vaimse seaduse täitmine.

See armastus väljendub Jumala austamises, tõelises jumalakartuses ning hoolitsuses oma ligimese heaolu eest. See on "vabaduse kuninglik seadus" (vabanemine patust ja surmast), millest räägib apostel Jaakobus (Jk 2:8,12). Veelkord, see seadus on aluseks õigetele väärtushinnangutele ja jumalikele suhetele. See määratleb viisakuse ja eluviisi, mille me inimolenditena üksteisele võlgname.

Kust me saame niisugust armastust?

"Aga lootus ei jäta häbisse, sest Jumala armastus on välja valatud meie südamesse Püha Vaimu läbi, kes meile on antud" (Ro 5:5).

Ainult Jumala Vaim saab jagada oma armastust meile ja meie kaudu. Teised kirjakohtad näitavad, et me peame eelkõige kahetsema Jumala seaduste rikkumist, siis andestatakse meile Kristuse vere läbi ja me saame Püha Vaimu anni (Ap 2:37-39). Tellige meie tasuta broshüür "Tee igavesele elule", kui soovite täpsemat teavet selle põneva loo kohta.

Paulus

KOKKUVÕTVAD MÄRKUSED

Jeesus Kristus ütles, et Jumala Sõna on tõde (Jh 17:17). See hinnaline vaimne teadmine on avaldatud Pühakirjas. Pidage meeles, et meil on kästud elada iga Jumala suust tulnud sõna järgi (Mt 4:4). Meenutagem ka, et see oli kuningas Taavet, kes ütles "Su seadus on tõde" (Ps 119:142) ja "Issanda seadus on laitmatu, see kosutab hinge" (Ps 19:7).

Kokkuvõttes on Piibel teadmiste **alus** või **vundament**. Ta näitab iga probleemi algpõhjust, mis on vaevanud inimkonda

loomisest alates. Jumala Sõna ilmutab **õiged väärtushinnangud**, mille järgi me peame elama, kui me soovime lahendada oma suuri probleeme suhete vallas ja teisi näiliselt lahendamatuid dilemmasid, mis ähvardavad meil üle pea kasvada.

Kolmas õppetükk uurib paeluvat teemat miks inimene?. Mis on inimene ja kuidas ta on seotud Jumalaga? Miks ta on loodud Jumala näo järgi? Kas meil on surematu hing? Kas inimese sees tegutseb vaim? Kas inimesed lähevad taevasse või põlevad põrgus? Mis on lunastatute tasu? Kõigile neile ja paljudele teistele küsimustele vastatakse järgmises õppetunnis.

Küsimused järelemõtlemiseks

Need küsimused on mõeldud abivahendina õppimisel, et ergutada teid edasi mõtlema õppetunnis käsitletud teemadel ning aidata teil neid isiklikul tasandil rakendada. Me soovitame teil leida aega, et kirjutada vastused neile küsimustele välja ja võrrelda neid antud kirjakohtadega. Palun kirjutage meile oma kommentaare ja ettepanekuid, kaasa arvatud küsimusi selle õppetunni või ülejäänud kursuse kohta.

- Paljud inimesed tunnevad uhkust oma võimete üle. Mille üle peaksime olema uhked meie? (Jr 9:23-24)
- Kes on tõeliselt vastutav selle pimeduse ja pettuse eest, mis maailmas ringleb? (2Ko 4:4; Ilm 12:9)
- Maailm on täis valesid väärtushinnanguid. Kelle poole me peame vaatama tarkusele õige aluse leidmiseks? (Õp 2:6)
- Mida pidas kuningas Taavet, paljude Vana Testamendi kirjutiste autor, oma inspiratsiooni allikaks? (2Sa 23:2; 2Pe 1:21; 1Sa 16:13)
- Missugune kuningas käskis rebida tükkideks ja põletada Jumala Sõna koopia? Kas tal õnnestus hävitada Jumala Sõna? (Jr 36:1-32)
- Jeesus Kristus ja Uue Testamendi kirjutajad uskusid sageli varasemaid autoreid. Missugusele Vana Testamendi kirjade osas sisalduvale heebrea prohvetile on Jeesus otseselt viidanud oma Õlimäe jutluses? (Mt 24:15; Mk 13:14)
- Raamatusse, mida praegu nimetatakse Uueks Testamendiks, on paljud Jeesuse jüngrid jätnud püsiva ülestähenduse Tema elust, õpetusest ja apostlite tööst. Need olid pealtnägijate tunnistused. Miks on need ülestähendused meile jäetud? (Jh 20:30-31)
- Millised on kaks suurt käsku? (5Mo 6:5; 3Mo 19:18; Mt 22:37-40)

Piibli tarkused on aluseks meie suhetes Jumala ja üksteisega. Kui kaua need püsivad? (1Pe 1:24-25)

© 1998, 2002 United Church of God, an *International Association*. Kõik õigused kaitstud. Trükitud Ukrainas.

Piibliitaadid selles broshüüris on võetud eestikeelse Piibli online-väljaandest Piibel.ee, kui ei ole märgitud teisiti.

Autor: John Ross Schroeder. Kaasautorid: Jerold Aust, Gerhard Marx. Toimetajad: John Bald, Robert Boraker, Peter Eddington, Roger Foster, Jim Franks, Bruce Gore, Paul Kieffer, John Meakin, Darris McNeely, Burk McNair, Peter Nathan, Brian Orchard, David Register, Edwin Stepp, Richard Thompson, Leon Walker, Donald Ward, Robin Webber, Lyle Welty, Dean Wilson.

Kujundus: Scott Ashley, Shaun Venish. Tehnilised toimetajad: Jeannette Anderson, Michael Caudle, Sandra McKinney, Peter Moore. Fotod: © 1997 PhotoDisc, Inc., Joe Jacoby. Kunstnik: Michael Woodruff.

Tõlge eesti keelde: Toomas Schvak. Eestikeelse väljaande toimetajad: Toomas Schvak, Jude Sieker.

Ühendatud Jumala Kiriku esindused

Head Sõnumid
PK 6024
13502 Tallinn
EESTI

Head Sõnumid
PK 62
50002 Tartu Postkontor
EESTI

United Church of God, AIA
P.O. Box 541027
Cincinnati, OH 45254-1027
THE UNITED STATES
E-mail: info@ucg.org